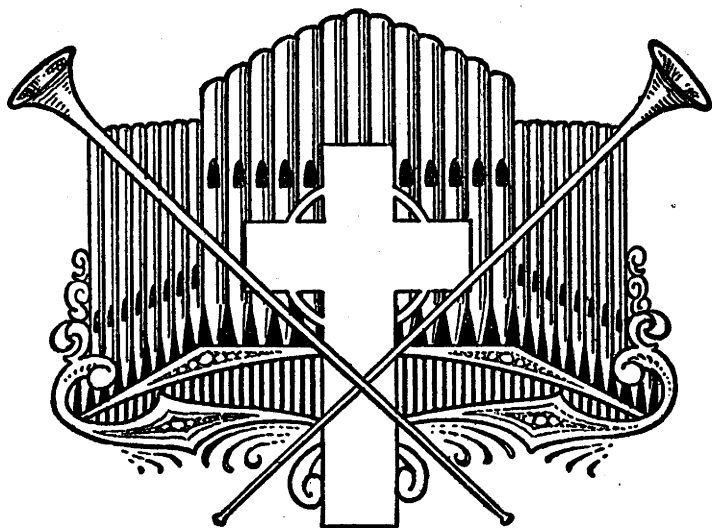

TIDSKRIFT
FÖR
KYRKOMUSIK
OCH
SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

ORGAN FÖR
SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER

UNDER MEDVERKAN AV
INTENDENTEN BENGT CNATTINGIUS, LINKÖPING, OCH
KYRKOHERDEN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, SÖNDRUM

UTGIVEN AV
DOMKYRKOVICEPASTOR ARTHUR ADELL, LUND

15 April

TIONDE ÅRGÅNGEN N:o 4

1935

STOCKHOLM, SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

UPPSATSER.

	Sid.
<i>Adell, A.</i> : Svante Sjöberg in memoriam	23
— En vidgad arbetsuppgift	41
— Ville Olaus Petri rasera de gudstjänstliga perikoperna?	81
— Gamle Mäster Lars Kyrkoordning	87
— En prefationston	100
— Ur reformationstidens kyrialen	164
— På koraldagar i Helsingfors	174
— Tio år	177
<i>Cnattingius, B.</i> : R. Koch	24
— Kyrklig konst 1934	55
— Märta Afzelius' bonader	157
— Upsala domkyrka	183
<i>Hellerström, A. O. T.</i> : Vad man bör begära av en ny psalmbok	72
— Kyriale i svensk tradition	113
<i>Johnsson, I.</i> : Psalmodi	9
— Vår Gud är oss en väldig borg	169
— Svenska psalmen 266	185
Koralveckan i Båstad	(46), 57, 80
Koralrevision?	110
<i>Larsen, L. P.</i> : Kirkesalme och Kirkemelodi	145
<i>Liedgren, E.</i> : Förfäras ej du lilla hop	161
<i>Malmgren, A.</i> : J. G. Lotscher	17
<i>Peters, K.</i> : Bidrag till svenska mässans historia	49
— Tvenne liturgiskt-musikaliska handskrifter från reformationstiden	127
— Introitus	179
<i>Pontén, J.</i> : En orgelkurs i Leipzig	134
<i>Rosenquist, C. E.</i> : Den nya kyrkoorgelns dispositionsprinciper	1
— Orgelmusikens och orgelbyggeriets läge	49
— Om och av J. S. Bach	97
<i>Schedin, G.</i> : Engelska kyrkomusiker	I. 84; II. 105
<i>Wester, B.</i> : KSV:s orgelråd	26
— Orgelkonsten i Sverige	I. 65; II. 121
<i>Ahlén, W.</i> : Svensk orgelkonst 1934	20
— Nya motetter	168
Kyrkosångens Vänners årsredogörelse	58

RECENSIONER.

NYUTGIVNA BÖCKER.		Sid.
	Sid.	
<i>Cornell, H.</i> : Gotiken	91	<i>Rasmussen, S.</i> : Musikkens historie .. 138
<i>Fridner, A.</i> : Vägen och målet	93	<i>Rosendal, G.</i> : Palestrina och Schütz .. 94
<i>Helander, D.</i> : Vid nådens källa 41		<i>Rönnegård, S.</i> : Det heliga året
<i>Kunst der Welt</i>	176	<i>Schmid, T.</i> : Sveriges kristnande 91
<i>Källström</i> : Medeltida kyrksilver 140		<i>Sjöberg, Fr.</i> : Tiden och evigheten .. 94
<i>Lindstam, R.</i> : Kyrkor som försvunnit 140		<i>Thausing, A.</i> : Sångarrösten
<i>Matthäus, Fr.</i> : Rudolf Kock	141	Vår Herres Jesu Kristi lidande
<i>Mårtensson, T.</i> : Hälsingborgs slott .. 29		<i>Widding, S.</i> : Dansk Messe
		<i>Wiklunds</i> modulationstabell
		139

NYUTGIVNA MUSIKALIER.

	Sid.
	62
—»— Jubilate	62
<i>Lasso, O.</i> : Motetten	79
<i>Lundvik</i> : 2 andliga sånger	14
<i>Marx</i> : Variationen för die Orgel	61
<i>Nyvall, J.</i> : 10 hymner	139
<i>Olson, D.</i> : Sommarnattspålsalm	109
—»— Ande full av nåde	62
<i>Paulsson, C.</i> : Två folkvisor	78
<i>Prätorius, M.</i> : In natali domini	176
—»— I dödens band	78
<i>Raphael, G.</i> : Toccata	79
<i>Roman, J. H.</i> : Sonata a tre m. fl. ..	62
<i>Runbäck, A.</i> : Åra och Kommen och tillbedjen	78
—»— Öppna mig förståndets öga	78
—»— Välsignad Gud	78
<i>Schütz, H.</i> : Visst och sant det ordet är	159
<i>Sundblad, H.</i> : 2 folkvisor	14
<i>Stein</i> : Triosonate	30
Svenska tersetter	191
<i>Wikander, D.</i> : Trestämmig kör	

KORTARE MEDDELANDEN.

	Sid.	Sid.
Val	16, 32, 48, 64, 80, 112, 176, 192	
Examina	16, 95, 137	
Kyrkosångens Vänner: Centralkommit- tén	31, 58, 185	
—»— Kretsarna	59, 64, 112, 143, 160	
Organist- och Kantorsföreningen	31	
Kyrkosångsförbundet		32
Sångvecka i Ljusdal		142
Norden	16, 95, 142	
Kyrkokalender: Jan., mars, juni, sept.		
Koraldagar i Upsala		189

Tidskrift för Kyrkomusik och Svenskt Gudstjänstliv

Redaktionens adress:
Bredgatan 14, Lund. Tel. 658.

Expeditionens adress: Svenska Kyrkans
Diakonistyrelses Bokförlag, Stockholm 7.
Tel. 23 24 05.

Postgiro 675.

Tidskriften utkommer med 1 nummer
den 15 i varje månad. För juli—aug.
utkommer ett nummer den 1 aug.

Prenumerationspris: å posten, i bok-
handeln eller direkt från förlaget: kr.
4: 50 pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm. enkel spalt.
Rabatt vid större annons och vid upp-
reppning av annons i flera nummer.

Detta nummer innehåller bland annat:

Musikdirektör *Carl E. Rosenquist*, Engelholm:
Den kyrkliga orgelmusikens och orgelbygge-
riets läge i vårt land. — Intendent *B. Cnat-
tingius*, Linköping: Kyrklig konst. — Inbju-
dan till Korälveckan i Båstad. — Kyrko-
sångens årsredogörelse. — Recensioner. —
Meddelanden.

Organist-vikariat

önskas. Innehaft vikariat bl. a. i dom-
kyrka. Referenser. Svar till »Kvinnl.
organist», denna tidns expedition,
Diakonistyrelsen, Stockholm 7.

LIBRARIA

LÄSTMAKAREGATAN 30,
STOCKHOLM

LÄMPLIGA KONFIRMANDGÅVOR

PSALMBÖCKER BIBLAR BOKMÄRKEN TAVLOR M. M.

nottryk **trykkeri**
NORDISK NODETIK- OG TRYKKERI
SAMT LITOGRAFIK Etablissement
GRUNDLAGT 1894
ST. KONGENS GADE 63.
KØBENHAVN

TELEFONER:
3304
13057

Telegr. Adr. Nodestikog, Köpenhamn

Anbefalles i Herrar Förläggares och
Kompositörers välvilliga åtanke vid
behov av nottryck i förstklassigt
utförande till billigaste pris ●

Mångårig leverantör till
Sveriges största förlag

Skicka oss Edert manuskript och
vi sända Eder omgående offert

Den kyrkliga orgelmusikens och orgelbyggeriets läge i vårt land.

Det är betydligt mera glädjande nu än för blott ett tiotal år eller ännu kortare tid tillbaka att blicka ut över det orgelmusikaliska området i vårt land. Tidigare har utvecklingen, där man inte rent av har kunnat tala om stillestånd, löpt med nära nog den vågräta linjens enformighet, nära nog utan anmärkningsvärda händelser. Nu visar utvecklingen en kraftigt uppåtgående kurva, livaktigheten tilltar alltjämt, det händer nästan ständigt något på orgelmusikens område.

Se vi nu först på instrumentet: ORGELN, så kunna vi med detsamma fastslå, att den s. k. »orgelreformen» alltmera börjar göra sig gällande inom orgelbyggeriet. »Orgelreformrörelsen» är hos oss inte gammal; dess ålder kan väl allra högst skattas till c:a fem år. Den var till att börja med — och det är ju naturligt och ofrånkomligt — helt teoretisk. Tidsskriftsvägen gjordes försök att uppmärksamma på den redan i Tyskland och även i Danmark pågående »reformen» och klargöra dess mening. Efter vad det tycktes, väckte de skriftliga »framstötarna» till att börja med ingen större resonans och om intresset hos en eller annan vaknade, så stannade det mera i det fördolda. Men så restes det i vår sydliga landsända ett, så ett annat orgelverk, som med sin disposition och sina stämmors klang talade om detsamma som tidskriftsartiklarna: reform av orgelklangen. Det är, som bekant, detta, som de nya strävandena i första hand gå ut på: en nyorientering i riktning bort från det klangligt massiva, överdrivet voluminösa till det klangligt klara, bort från det orkestrala beroendet till det orgelegna både vad det gäller de enskilda stämmorna och vad beträffar dispositionen. Tyvärr visade det sig, att flertalet svenska orgelbyggare togo föga notis om de nya tendenserna; av de till ett knappt tiotal uppgående reformpräglade orglarna här nere i våra trakter härstamma fem, däribland Lundadomens orgel med sina 101 stämmor och Gustaf Adolfs orgel, Hälsingborg, med 50 stämmor, från danska orgelbyggare. De övriga ha om jag inte tar fel utgått från en sydsvensk orgelbyggerifirma och det skall med glädje noteras, att denna firma var den första i vårt land, och är väl ännu egentligen den enda, som i sin byggargärning gett ett större rum åt det nya inom orgelbyggeriet. Vi hoppas emellertid livligt, att de svenska orgelbyggarna i gemen skola, vad det lider, kunna uppbåda det kvantum av idealitet och osjälviskhet, som behövs för att möjliggöra den omläggning av arbetet, som erfordras, och de ekonomiska vidkänningar, som äro förbundna därmed — allt till fromma för vår inhemska orgelbyggarkonst.

Denna skall inte nöja sig med att endast övertaga och utnyttja de utländska principerna, utan den borde försöka ta kännedom om en inhemsk tradition att bygga på. Området är ännu till största delen okänt för allmänheten, även kanske delvis för orgelbyggarna, men vi ha en man, som med iver och intresse och förutsättningar därför redan arbetat och fortfarande arbetar på att genomforska det gamla svenska orgelbyggeriets historia. Bertil Wester har, som bekant, redan framlagt resultat av sina forskningar om 1600- och 1700-talens svenska orgelbyggarkonst med mästarna Cahman, Gren, Strähle och Olof Schwan, som de store i konsten och inom kort kommer en beskrivning över det gamla svenska orgelbeståndet att lämnas i denna tidskrift. Det kommer av allt att döma att visa sig, att de nutida svenska orgelbyggarna ha verkligt förnäma traditioner att ta vara på och att utnyttja i sina försök till nydaning av den svenska kyrkoorgeln.

Nu må det betonas, att även organisterna ha sin del i att reformrörelsen haft svårt att komma i gång, ty deras ställning till densamma har självfallet mycket att betyda. Ofta beror det kanske på en viss bekvämlighet och ett fasthållande vid det traditionella, endast för traditionens skull, även om denna till äventyrs inte skulle vara så värdefull, men oftare är det väl bristande kännedom om dessa nya ting som gör, att många stå främmande för den nya »orgelrörelsen» och dess innebörd. — En tredje orsak är säkerligen de nuvarande tingens ordning ifråga om kyrkorgelbyggen. Det står ju helt i vederbörande församlingars osakkunniga godtycke, att få — skulle man kanske med någon överdrift kunna säga — vad slags orgel som helst byggd hur som helst. Det borde givetvis vara så, att en orgelbyggnadsplan bleve sakkunnigt behandlad och genomförd under sakkunnig ledning, ett krav, som också inom Sveriges allmänna Organist- och Kantorsförening tagit sig kraftiga och bestämda uttryck. Saken skulle väl bäst ordnas så, att orgelbyggnadsfrågor omhänderhades av *bevisligen* meriterade, statligt bemyndigade sakkunnige, till vilka församlingarna hade skyldighet att i ty fall vända sig. Det är uppenbart, att med en sådan ordning skulle även de nya principerna lättare och bättre komma till beaktande. Men det är en lång väg dit än och det är många steg att ta till det målet. *Ett* sådant, nyligen taget steg, ett glädjande sådant, kan väl bildandet av Kyrkosångens Väners Orgelråd anses vara. Detta har nu kunnat framlägga rapport om sitt första verksamhetsår och det har visat sig, att »rådet», som vill utöva en rådgivande funktion åt församlingarna vid orgelbyggen, som följaktligen församlingarna ha möjlighet att begagna sig av, eller låta bli att begagna sig av, redan haft ett femtiotal ärenden att handlägga. Detta är ett tecken, så gott som något att man på vederbörligt håll börjar vakna upp över, att ett orgelbygge är förbundet med ett större ansvar än ensamt intresse och s. k. »sunt förstånd» kan orka bära, att det fordras en kunskap i ämnet, som går vida över den för en lekman uppnåeliga. — Att K. S. V:s orgelråd kan verka befrämjande för orgelreformen, visade det redan vid sin »anmälan», i vilken det tydligt anslöt sig till orgelreformatoriska krav och det visar det genom den »genomsnittsdistribution» till en medelstor orgel, som orgel-

rådet arbetar för och som orgelrådets sekreterare återgivit i sin årsrapport.¹ För kraftig kontrastverkan och grell belysning åt omsvängningen i dispositionsstilen svarar den i samma rapport återgivna under de senaste årtiondena företrädesvis använda dispositionen.

Orgelreformrörelsen har således nu slagit igenom i vårt land och detta är av stor vikt, ty om vi övergå från instrumentet till att något tala om MUSIKEN, skola vi få se, hurusom det börjar växa fram en svensk orgellitteratur, som företer en fysionomi ganska olik den tidigare orgelmusikens, en litteratur, som, om den skall kunna få den praktiska betydelse den förtjänar, med nödvändighet fordrar den nya stilens orglar.

Även den svenska orgelmusiken har fått sin rundligt tilltagna del av den romantiska epokens, i synnerhet för kyrkomusiken, tvivelaktiga goda. Denna epoks musik var redan från början till sitt väsen egocentrisk och vilka konsekvenser detta slutligen ledde till, ha vi alla reda på, som själva fått uppleva det sista, knappt överståndna skedet därav med dess subjektivism nästan utan gräns. Att denna måste vara i hög grad skadlig för den kyrkliga musiken ligger i öppen dag. Kyrkomusikens — och således även orgelmusikens — rätta inställning är en tjänande och detta förutsätter givetvis i sin tur att dess handhavare, reproducerande såväl som komponerande, ha densamma inställningen. Men det under den klassiska kyrkomusikens tid så fasta band, varmed kyrkan knöt sina tjänare, präster och kyrkomusici, vid sig, hade under tidernas lopp för kyrkomusikernas del lossnat och till sist fallit bort, och de s. k. »kyrkliga» komponisterna kände inga andra skrankor än eller rättare: ansågo sig ha rätt till samma friheter som övriga musikskapare. Känslan för och uppfattningen av kyrklig stil blev fullständigt utsuddad. Det var väl det omedvetet onda samvetet, som ibland med bristfulla försök till en rent yttre, formell likhet med klassiska kyrkomusikalster — under en lång tid även med framgång — dolde ett rikligen profant innehåll. Oftast förefanns väl inte ens denna formella likhet. De svenska orgelkompositionerna ha rört sig i åtskilliga »konstformer»: från »stämningsstycke», sorgmarsch, festmarsch, festpreludium etc. till svit, sonat, symfoni m. m. Särskilt vad de större formerna beträffar kan spåras ett starkt franskt inflytande: det är Widor, Guilmant och César Franck, som för många ha varit idealen. Den romantiska stilen har tagit sig uttryck i ett förhärskande av ackordfärger, vilket vid återgivandet ytterligare förstärkts av orkestrala klangfärger. Den subjektiva läggningen spåras i innehållet, som vill hävda det egna jaget, som vill tolka de egna — tonsättarens — upplevelserna och sålunda har intet eller i varje fall ytterst ringa med den kyrkliga musikens sanna, d. ä. tjänande väsen att göra. »Ämnesvalet» var fritt, d. v. s. komponisten byggde upp sina verk över egna temata, som ofta voro både okyrkliga och oorgelmässiga och det är karaktäristiskt — och av vad som i det föregående sagts, förklarligt och förståeligt — att det musikaliska uttrycket för gemenskapsförhållandet i gudstjänsten, *koralen*, lämnades — på något undantag när — alldeles obeaktat i den orgelmusikaliska produktio-

¹ Återgiven i Tidskrift för Kyrkomusik, februarinumret.

nen. Jag nämnde ordet undantag, och här är platsen att nämna ett namn: Otto Olsson. För mer än 25 år sedan skrev han sin Fantasi över koralen: »Vi love dig, i store Gud!» (Sv. ps. 139) och den har sedan i nästan upphöjd ensamhet stått som ett ståtligt förebud till vad som ett kvartssekel senare komma skulle. Ävenså skrev Olsson i de stränga klassiska formerna preludium och fuga, vilka annars ytterligt sällan kommo till användning.

Det är numera ett faktum, att den romantiska musikens storartade men »känsliga» byggnad börjat knaka mycket betänkligt i sina fogar och massor av altererade ackord och känsliga septimor och annat vackert ha redan funnit sin död. Det blåser in en annan anda över den nutida musiken i allmänhet och även över vår orgelmusik av i dag. De bidragande faktorerna äro naturligtvis flera, men för orgelmusikens vidkommande är säkert *en* orsak den större förtrogenheten med de äldre klassikerna på området. Förr var det så — det kunna vi väl utan överdrift säga — att musikens historia för de flesta började med Haydn-Mozart-Beethoven, för några med Bach eller Händel, men vad som dessförinnan tilldragit sig, vad som före c:a 1700 skapats av musik, det var okänt, ansågs vara av förhistorisk art och utan betydelse för nutiden, allenast något för musikhistoriker att gräva i. Och dessa grävde också och grävde fram den ene okände komponisten efter den andre. Några orgelmusiker fingo väl något härav under sina ögon och upptäckte till sin förvåning, att de gamla noterna buro ett övermått av liv i sig. Någon eller några förläggare vågade ta den ekonomiska risken att låta trycka och ge ut denna »museala» musik och den började så småningom att spelas. Vad det led, nådde den även vårt land och nu få vi anledning att ånyo nämna namnet Otto Olsson. Han var en av de allra förste i vårt land, som satte namn sådana som Buxtehude, Pachelbel, Walther, Kerll etc. mera allmänt på sina orgelprogram.

Vad lärde oss dessa gamla mästare? Jo, detsamma som Bach kunde ha lärt, men det var väl hans geni, som bländade, så att det inte blev så i ögonen fallande som hos de äldre herrarna. De gåvo klarhet om vad som ligger i uttrycket: *orgelmässig orgelmusik*, de lärde, att på orgeln är den melodiska linjen det primära; ej homofoni utan polyfoni i den strängare utformning, som kontrapunktiken ger är orgelmusikens sanna uttryckssätt. Det klarnade också omkring begreppet: *kyrklig orgelmusik*: det var ett annat »ethos», som levde i denna musik än i romantikens och som man kände hörde samman med kyrkorummet, med dess valv, med dess helgd. I än högre grad blev detta fallet, när mästarna i sina korala verk, som småningom kommo i dagen, gåvo definition på vad som menas med: *gudstjänstlig orgelmusik*. Orgelmusikens rätta väsen är, som jag redan nämnt, tjänande: vid gudstjänsten skall den tillsammans med körmusiken vara en musikalisk motsvarighet till den prästerliga gärningen vid altaret och på predikstolen. Men musiken — hur hög och ädel den än är — behöver för att få prägel av gudstjänstmusik och gudstjänstligt brukbar musik, d. v. s. musik av sådan art att dess innebörd kan förstås av den gudstjänstfirande församlingen och musiken således kan för-

svara sin plats i gudstjänsten — den behöver på något sätt bindas vid Ordet: bibelns eller psalmbokens. I vokalmusiken låter sig detta utan svårighet göra: där lägges det i sångarens mun, men med orgelmusiken är det inte fullt så enkelt. Där får man gå en annan väg. Lutherdomen har gett församlingen som medel för aktivt deltagande i gudstjänsten den andliga visan. Dessa sångtexter spänna med sitt innehåll över hela den lutherske kristnes tankevärld; där finns det texter för alla tillfällen och för alla förhållanden. I musiken till dessa visor, koralmelodierna, finna vi den länk, som kan åstadkomma den nödvändiga föreningen mellan orgelmusiken och ordet. Koralmelodien, som är eller åtminstone borde vara känd, för texten i församlingens minne, den representerar alltså texten med dess innehåll, och musikens mening blir utan större svårighet klar, musiken blir gudstjänstligt brukbar. Koralmusiken är således den grund, på vilken orgelkomponisten har att bygga upp sina verk och *koraltbearbetningen i alla dess arter blir den givna formen för denna gudstjänstliga, denna liturgiska orgelmusik.*

Detta är den lärdom, som den gamla klassiska koralmusiken gett oss, en lärdom, för vilken vi icke kunna vara nog tacksamma. Att det nämligen nu göres bruk av denna kunskap även hos oss, det visar de allra senaste årens svenska orgelmusik, som nästan uteslutande rör sig på koraltbearbetningens område. De svenska orgelkomponisterna som slutit sig till denna riktning ha av sagt sig romantikens grannlåter och dess effektsökerier med ackordfärger och ackordmassor, de vilja inte ge sensation med sina verk. De stryka av »herremanteln» och kläda sig i »tjänaredräkten» och vilja i fromhetens »enfald och ödmjukhet» som de gamla mästarna ge utlopp för sin tjänande skaparförmåga och lust i första hand i korala verk av orgelmässig — d. v. s. lineär — och gudstjänstlig karaktär. Denna inställning är ju ännu mycket ny, det romantiska inflytandet är väl ännu ej fullt övervunnet och mycket barndoms ofullkomlighet och bristfullhet låder vid de gjorda försöken men trägen och trogen övning skall övervinna den större svårigheten och vi kunna hoppas mycket av tider, som komma.

Något ville jag även säga om UTÖVNINGEN, om förvaltandet av organistämberet i vårt land. Skötandet av en tjänst beror i hög grad av utbildningen och hos oss är numera Kungl. Musikkonservatorium i Stockholm det enda ställe, där den s. k. högre organistexamen kan avläggas. Ingen förnuftig människa ifrågasätter den stora vinst, som slopandet av den gamla »stiftsexamen» betyder men även det nuvarande tillståndet med anordningarna för den s. k. lägre examen är icke tillfredsställande. Att utbildningen vid Konservatoriet i Stockholm har stora förtjänster kan och skall icke förnekas, men skolningen har icke den grad av ensidighet i god mening, som den borde ha med tanke på att de organist-examinerade skola bli *kyrko-musiker* först och sist. Det tillagda ämnet liturgi är högst viktigt och omistligt, men mera tid skulle beredas åt den praktiska övningen för de gudstjänstliga uppgifterna. Utbildningen av organister och kantorer borde väl lämpligen ske vid några fasta kyrkomusikskolor i olika delar av landet — eller också ett efter större linjer lagt kyrkomusikaliskt institut — och där skulle i första hand vikt läg-

gas vid en praktisk liturgisk utbildning, naturligtvis utan att förden-skull den rent konstnärliga daningen försummas.

För övrigt är att säga, att det i vårt land ryms många trogna och kunniga utövare av det ädla organiskallet, det är mycken flit och idalitet, som lever i det tysta, men som är fullt ut lika värdefull som mycket av det som sker mera inför offentlighetens ögon. Kravet på kyrklig stil i förspelen till koralerna är numera på många håll en fullt erkänd sak och alltmera sällsynta bli de förr så vanliga »utgångsmarscherna» eller »styckena» efter gudstjänstens slut. Man är nu på de flesta håll ense om, att om det efter slutpsalmen följande orgelstycket skall kunna försvara sin plats och fylla sitt ändamål att avsluta gudstjänsten — och icke som tidigare spelas »efter gudstjänstens slut» — måste det organiskt foga sig till gudstjänsten vid ifrågavarande tillfälle. Ovedersägligen bäst är här en koralbearbetning, helst över en psalm från gudstjänsten, som kan sägas karaktärisera denna. Den planerade postludiesamling, som kommer att utgivas av Wajdemar Ahlén och Albert Runbäck och vars första del närmar sig sin fullbordan, kommer att upptaga postludier i form av koralbearbetningar till årets samtliga sön- och helgdagar. Urvalet har skett efter ovan antydda principer — därjämte även med tanke på användbarheten och kommer således att bli de organister till mycken hjälp, som sträva efter en organisk orgelavslutning av högmässogudstjänsten. Vidare kommer att av en erfaren hand, musikdirektör J. Assarssons, utgivas en innehållsdiger förteckning över för organisten lämplig litteratur, en handbok, vari orgelspelaren bl. a. kommer att kunna finna uppgift å pre- eller postludier eller bådadera till samtliga våra koraler. Värdet av en sådan hjälpredda för den för sin tjänst intresserade organisten ligger i öppen dag.

I växande utsträckning anordnas mer eller mindre regelbundet återkommande musikstunder och dylikt, dels med enbart orgelmusik, som t. ex. i Storkyrkan och St. Jakob i Stockholm eller under sommarmånaderna i Båstad, dels med inslag av orgel i programmet. Hand i hand med de märkbara strävandena att mer och mer lämna underhållningsprogrammets stadium och utforma musikstunderna till stramare hållna, rent kyrkligt betonade uppbyggelsestunder, efter mera fasta liturgiska linjer går strävan att låta endast haltfull orgelmusik vid sådana tillfällen komma »till tons». Vid samman-komster av olika slag har nästan alltid orgeln sin givna plats. Komponistnamnen från den äldre klassiska tiden bli allt vanligare på programmen, men ännu finns det begränsade möjligheter för styckenas stilriktiga utförande: dels saknas de nödvändiga orglarna av den nya typen, dels är ännu den spel- och registreringsteknik, som dessa saker fordra och som i många hänseenden ganska avsevärt skiljer sig från den traditionella, på det hela taget okänd. Av föregångsart i dessa stycken var musikstunden vid Lunds stifts Organist- och Kantorsförenings årsmöte i Båstad förra sommaren. Där fanns både erforderliga instrument och erforderlig spelare. — Av betydelse för utbredande av större kännedom om och större förståelse för orgelmusiken äro i många fall de tillfällen, då orgeltoner pr radio ha möjlighet att nå vida kretsar av åhö-rare. Mera regelbundet sändes sålunda orgelmusik från St. Jakob, Engel-

brekt och Gustaf Vasa i Stockholm, från Sundsvall, Göteborg, Maimö och andra ställen. Kvaliteten av det som utsändes skiftar, men därtill äro ofta de spelande organisterna utan skuld. Det är som bekant Radiotjänst, som i sista hand bestämmer vad som skall spelas.

Betrakta vi nu sammanfattande de tre faktorer, varav orgelkonsten beror: instrumentet, musiken och utövningen, så kunna vi inte gärna undgå att se den stora samhörigheten mellan de nutida strävandena på dessa tre områden. Orgeln vill bli fri från orkestralt profana klanger, för att på så sätt bättre kunna bli ett kyrkans instrument och samtidigt bli, vad den till sitt ursprungliga väsen är: ett instrument för polyfon musik. Därvid blir den det idealiska medlet att tolka den nya musiken, som återgår till det verkligt orgelmässiga i stilen: den kontrapunktiska linjeföringen, och som blir liturgiskt präglad därigenom att den bygger på den allmänna lutherska församlingsegendomen, koralen. Vi se även, hurusom organisterna alltmer vakna upp över sitt kalls höga ansvar och med verkligt allvar vilja försöka göra sig dugliga att fylla de stora krav som ställas på kunskap i facket. Men även vikten av den rätta inre inställningen till tjänsten, som ämbetet har rätt att fordra, blir allt mera uppenbar. Förvisso kunna vi därför, trots tidens stora oro, med glad tillförsikt se mot den svenska orgelkonstens framtid.

Carl E. Rosenquist.

Kyrklig konst.

Litteraturen under år 1934.

Förra årets kyrkliga konstilliteratur sådan den föreligger huvudsakligen i uppsatser i tidskrifter är icke särdeles rik och icke heller av särdeles märkligt slag.

Den äldsta kyrkokonsten i Skåne är behandlad av professor O. Rydbeck i uppsatsen »Ett nyfunnet 1000-tals kapital och nischkolonnen i Dalby heligkorskyrka» (i Lunds universitets historiska museum. Meddelanden 1933) samt i en avhandling, Italienskt inflytande på skånsk kyrkobyggnadskonst (Vitterhetsakademiens handlingar 000), som behandlar Lunds domkyrka, Ö. Herrestad, Mariakyrkan i Vä, Tryde dopfont m. m. Om Sverkersgårdens i Alvastra kyrka skriver antikvarien Erik Lundberg i Fornvännen h. l. Samme författare tillsammans med intendenten Bertil Waldén behandlar en romansk torngrupp i Närke (uppsatsen »Tornet i Gällersta och besläktade närkiska kyrktorn från romansk tid» i Saxons bok på 75-årsdagen). Professor Johnny Roosval har i Fornvännen fortsatt sin Revision av gottländska dateringar.

Kyrkominnen från yngre medeltid ha mera flitigt uppmärksamrats. Prof. Axel Romdahl har behandlat några problem i Upsala domkyrkas byggnadshistoria (Några iakttagelser i Upsala domkyrka, i Göteborgs

högskolas Årsskrift 39, 1933). Samme författares polemik med Erik Lundberg angående en omstridd period i Linköpings domkyrkas byggnadshistoria har fortsatt och avslutats i Fornvännen. Om stenhuggarmärken i Skara domkyrka skriver H. Widéen (i Västergötlands Fornminnesförenings tidskrift IV: 7—8). Intendenten Torsten Mårtensson har i sin doktorsavhandling om Kärnan behandlat ett intressant problem kring de nordiska rundkyrkorna (se denna tidskrift 1935 h. 2). Ragunda kyrka i Jämtland är skildrad med anledning av restaureringen av F. A. Flenström i »Jämten». Örby pastorats kyrkor i Västergötland ha kortfattat skildrats av S. E. Block och Trälleborgs kyrka av Johan Ljungdahl (Hagström & Westberg, Trälleborg). Skoga offerkyrka skildras av Karl Bäckgren i Kyrkohistorisk Årsskrift 1933. Om klosterlämningarna i Halmstad skriver intendenten Erik Salvén (»Om klosterutgrävningarna å Lilla torget i Halmstad» i Vår bygd 1933). Om klostret skriver även H. Nilsson (i Föreningen Gamla Halmstads Årsbok 1933). Gottlands medeltidskonst är behandlad av Bengt Söderberg (»Gottlands kyrkliga konstminnen», i Tidskrift för hembygdsvärd), Erik Lundberg (»Gottlands folkliga gotik» i Rig) samt i samme författares Visby (Svenska fornminnesplatser n:r 22, recenserat i denna tidskrift 1934 h. 12). Det enda bidraget till vår medeltida textilkonsts historia är fil. lic. Agnes Geijers uppsats »Tvenne medeltidsbroderier i Gammalkils kyrka» (i Meddelanden från Östergötlands Fornminnes- och Museiförening 1933—34). Ikonografiska bidrag äro: Poul Nörlund, »Den helige Birgittas vision, et billede i Undløse Kirke» (i Fra Nationalmuseets Arbejdsmark 1933), som icke bör förbigås här, antikvarien C. R. af Ugglas »Ett par ikonografiska observationer» (i Fornvännen), som likaledes framkallats av en Birgittabild samt Bengt Cnattingius, »Offerkällan i Skönberga» (i S:t Ragnhilds Gilles Årsbok, Söderköping) ett bidrag till S. Annakulten i Linköpings stift.

Bidrag till nyare tidens kyrkokonst äro icke så talrika. Om kyrkorestaureringar i Amål skriver Knut Collberg (i Hembygden 1934), om Forsvik i Minnesskrift utgiven med anledning av Forsviks kyrkas invigning och om Vänersborg i Bertel Hallbergs »Bidrag till Vänersborgs kyrkas historia till år 1777» (i Vänersborgs söners gilles Årsskrift 1933), om kyrkorna i Frösåker (i Frösåkers hembygdsförenings Årsskrift 1933) samt om Degerfors kyrka i Västerbotten av H. Möllman-Palmgren (i Västerbotten 1934). Den kyrkliga konsten i Uddevalla museum har skildrats av Sölve Gardell (i Vikarvet, Årsbok för Bohusläns fornminnes- och hembygdsförbund 1933). Kyrkoinventarier m. m. ha behandlats av Göran Axel-Nilsson i uppsatsen om Henrik Damer, en byggmästare till flera gravkor från 1600-talet (i Fornvännen), av Hans Rabén i hans doktorsavhandling, Träskulptur och snickarkonst i uppsverige under renässans och barock, Stockholm (se anmälan i denna tidskrift 1934 h. 2), vidare av Sten Karling om Tyresögraven i Storkyrkan och andra gravmonument från renässansen (i samma tidskrift) samt av Levi Richson om »Örebro kyrkas bänkrum och bänkhryror» (i Saxons bok på 75-årsdagen). Modern kyrkokonst har behandlats bl. a. av Gerda Boethius i uppsatsen »En mässshake i

dubbelväv» (i Form h. 2). Föredragen vid konferensen mellan konstnärer och präster i Stockholm (se denna tidskrift 1934 h. 3) ha publicerats i tidskriften Religion och kultur.

Av serieverket Sveriges kyrkor ha utkommit Maria Magdalena kyrka i Stockholm och Johannes kapell och kyrka och S. Stefans kapell i Stockholm.

Bengt Cnattingius.

Inbjudan till Koralveckan i Båstad.

26 juni—3 juli 1935.

För tredje gången utfärdar Kyrkosångens Vänner i Lunds stift härmed inbjudan till en koralvecka i Båstad 26 juni—3 juli 1935.

Koralveckan vill väcka och fördjupa intresset för koralen i dess tvåfaldiga gestalt: den gregorianska och den lutherska samt giva tillfälle till inlevelse i koralen, vilken utgör församlingens dyrbara egendom.

Inbjudan att deltaga riktas till män och kvinnor, präster och organister, körmedlemmar och lärare samt till det kyrkliga lekfolket i gemen.

Inbjudarna förvänta att var och en som anmäler sig till deltagande i koralveckan vill vara med om att konstituera en gudstjänstfirande församling omkring ordet och sakramentet under bön och lovsång. Koralveckan har alltså närmast karaktären av stilla dagar för gemensam uppbyggelse. Det är nödvändigt att samtliga deltagare bevista koralveckan från dess början och intill slutet. Samlingen sker på tisdagen till midnatten kl. 3.30.

Deltagarantalet är begränsat till 50.

Koralveckan är avgiftsfri. Kostnaderna för mat och logi uppgå till 5 kr. per dag och person, exklusive drinks. Måltiderna intagas gemensamt på Strandhotellet. Logi beredes i villorna. Delat rum får beräknas.

För deltagare från Lunds stift finnas ett antal stipendier å 20 kr. Ansökan om erhållande av stipendium göres hos sekreteraren, komminister Ejnar Wickström, Mäster Henrik Smithsgatan 9 a, Malmö. Anmälan om deltagande i koralveckan göres likaledes till sekreteraren senast den 10 juni.

Deltagare anmodas medföra dels melodipsalmbok dels Evangelisk Tidegård.

Utförligt program meddelas i tidskriftens nästa nummer.

För Kyrkosångens Vänner i Lunds stift.

Anders Nygren.

Josef Hartler.

Bertil Åstrand.

Arthur Adell.

Ejnar Wickström.

Kyrkosångens Vänners årsredogörelse.

Centralkommitténs verksamhet.

Centralkommittén avhöll sitt ordinarie årsammanträde den 7 januari.

Ur protokollet meddelas:

Skrivelse till Kungl. Skolöverstyrelsen beträffande förekommande vårdslöshet med psalmsången vid skolornas morgonböner föranledde från Kungl. Skolöverstyrelsens sida till ingen åtgärd.

Härnösandskretsens förslag om sammanslagning av Kyrkosångens Väner och Kyrkosångsförbundet föranledde till ingen åtgärd.

Kyrkoherde Hellerströms motion om utökande av arbetsutskottet från 3 till 5 personer, under motivering, att detta skulle stärka centralkommitténs sakkunskap inför Kungl. Maj:t, remitterades till kretsarna för yttrande att tillställas undertecknad före 1 dec. i år.

Innehållsrika rapporter från de olika sektionerna avlämnades och komma att i utdrag meddelas i denna tidning.

Beslöt att i samband med nästkommandets årsammanträde anordna ett koralmöte.

Styrelsen omvaldes: Biskop Gustaf Aulén (ordf.), Kyrkoherde F. M. Allard (v. ordf. och kassör), Pastor Gabriel Grefberg (sekr. och bibliotekarie), Komminister Erik Cederbom, Torbjörnstorp, Skara stift, utsågs till ordf. i koralsektionen.

Centralkommitténs räkenskaper för år 1934 upptaga i sammandrag följande poster:

Debet:

Behållning från år 1933 Kr. 253: 41
Årsavgifter » 400: —

Summa Kronor 653: 41

Kredit:

Arvode och reseräkningar Kr. 184: 20
Tryckta koraler » 147: 10
Övriga utgifter » 26: —
Behållning till år 1935 » 296: 11

Summa Kronor 653: 41

Örtomta, Ringås den 31 dec. 1934.

F. M. Allard,
Kassaförvaltare.

P. M. till herrar kretsombud, sekreterare och kassaförvaltare.

1. Linköpingskretsen utser 2 revisorer jämte 1 suppleant att granska centralkommitténs räkenskaper för 1935, med anledning härav fattas beslut samt meddelas härom till kyrkoherde F. M. Allard, Ringås, före 1 dec. 1935.

2. Protokollsutdrag, utvisande kretsarnas beslut angående ärenden från centralkommitténs senaste årsammanträde, skola före 1 dec. 1935 tillställas undertecknad.

3. Motioner till 1936 års årsammanträde i januari insändes till undertecknad före 1 dec. 1935.

4. Årsavgift — 50 kr. — insändes till kyrkoherde F. M. Allard, Ringås, senast 1 dec. 1935.

5. Redogörelse för kretsarnas verksamhet 1935 insändes till undertecknad före 15 febr. 1936.

Detta P. M. torde kretsarnas sekr. och kassörer godhetsfullt lägga på minnet.

Stockholm, Prästgatan 18, d. 8/3 1935.

Gabriel Grefberg,

Sekr. i centralkommittén.

Utdrag ur protokoll vid Kyrkosångens Vänners årsmöte i Skara den 25 febr. 1935.

§ 6.

Till revisorer av Centralkommitténs räkenskaper för år 1934 valdes komminister C. Th. Ekelöf och kyrkoherde C. E. Lindstedt. Dessa utsedda granskade omedelbart Centralkommitténs räkenskaper. Utgifter och inkomster balanserade på kr. 653: 41 och utvisade en behållning på kr. 296: 11. Årsmötet, som tog del av räkenskaperna, beslöt att tillerkänna kassaförvaltaren full och tacksam ansvarsfrihet.

Rätt utdraget betygar.

Erik H. Cederbom.

Stiftskretsarnas årsredogörelse.

Redogörelse för Göteborgs stiftskrets' av K. S. V. verksamhet för år 1934.

Göteborgs stiftskrets av K. S. V. har under år 1934 anordnat tvenne vespergudstjänster. Sälunda avhölls en passionsvesper i Angareds kyrka tisdagen den 20 mars med komminister Thorild Kärrby som liturg och domkyrkokomminister Robert Janson, som predikant. K. S. V:s kör utförde antifonierna samt tvenne hymner, »Guds rena lamm», arr. av H. Asplöf och »Hör den bön dig hjärtat ägnar», av J. Morén.

Torsdagen den 6 dec. var en adventsvesper anordnad i Kungälv's kyrka. Förutom antifonierna sjöng kören »Låten er upp» av Gluck och »Se, din konung kommer» av Josephson.

K. S. V:s kör medverkade även vid prästsällskapets sammanträde i september månad, dels vid inledningsgudstjänsten och dels vid avtäckningen av biskop E. H. Rodhes gravvård. Därvid kom bl. a. till utförande Josephsons »Requiem» och »Hör den bön» av J. Morén.

Dessutom kan nämnas att vespergudstjänster varit anordnade av enskilda medlemmar av stiftskretsen i deras resp. församlingar.

Göteborg d. 14 febr. 1935.

Tore Hulthén,

Sekr. i Göteborgs stiftskrets av K. S. V.

Redogörelse för Stockholmskretsen av K. S. V. för verksamhetsåret 1934.

Kretsen har under året haft 2 sammanträden, besökta av 85 personer. Föredrag ha hållits av fil. licentiaten B. Wester över ämnet: »Medeltidsorgelns inordning som liturgiskt instrument i den kyrkliga arkitekturen» samt av musikdirektören Waldemar Ahlén och komministern Henrik Berg, inledningsföredrag till diskussion över ämnet »Om alternativa koraler». S:t Jacobs kyrkokör, under ledning av musikdirektö-

ren Set Svanholm, har föredragit responsorier av Vittoria. Det musikaliska föredragandet åtföljdes av en historisk belysning över dessa responsorier samt en redogörelse över deras användning i gudstjänstlivet av kretsens ordf., kyrkoherden A. O. T. Hellerström. En adtenebrasgudstjänst har anordnats i S:t Jacobs kyrka, med syfte, bl. a., att åskådliggöra en ny form eller variation av vespergudstjänster.

Sekr.

Årsredogörelse för Skara stifts K. S. V.

Skara stiftskrets har under år 1934 arbetat på två kretsar, dels separat och dels gemensamt. Sånggudstjänster ha hållits i St. Mellby, Hassle, Kinneve, Korsberga, Berg och Ullervad, varvid förekommit orgelmusik, körsång, predikan och altartjänst (enl. Evang. Tidegård). — Vid prästmötet i Skara den 26—28 juni utförde K. S. V. vid högmässan första dagen Bachs kantat 28 Dig skall ditt Sion sjunga. 2:dra dagen hölls i domkyrkan en sånggudstjänst med följande program:

1. Koralförspelet: Ich ruf' zu Dir .. *Bach.*
(domkyrkoorg. *Iwar Widéen.*)
2. O, du Helge Ande *O. Olsson.*
Jesus, nådens källa *Bach.*
Min Frälsare, vad själave »
Herren är kärlek.....*Pfannschmidt.*
Aftonpsalm *Bach.*
3. Predikan av Kyrkoh. *Dav. Lindholm.*
4. Liturg. aftonbön (skolandakt 5).

Den 2—5 juli hölls i Skara de av Västergötlands Körförbund, Organistfören. och Kyrkosångens Vänner anordnade Kyrkosångsdagarna. Vid första dagens högmässa sjöng K. S. V. Te Deum, vid de övriga dagarnas matutiner och aftongudstjänster svarade K. S. V. för den liturgiska sången. Den 2:dra dagen, då Körförbundet med en stor konsert i domkyrkan firade sitt 10-årsjubileum, sjöng K. S. V. separat Bachs Dig skall ditt Sion sjunga. — Den 19 nov.

hölls i Mariestad en Kyrkosångsdag, anordnad av K. S. V. och Organistföreningen, varvid Musikdir. A. Andrén, Örebro, höll föredrag. K. S. V. utförde den liturgiska sången vid vespern i kyrkan. — K. S. V. har under året i kollekt erhållit kr. 687:97.

Styrelsen har bestått av följande personer: Ordf. kyrkoh. G. Sandzén, v. ordf. kyrkh. Sam. Melin, 1:ste anförare och sekr. komm. E. H. Cederbom, 2:dre sånganf. och kassör kyrkoh. N. Rosander samt fröken Greta Haglund.

Tombjörntorp den 8 febr. 1935.

Erik H. Cederbom.

*Årsredogörelse för arbetet i K. S. V.
i Växjö stift.*

Kretsens arbete under 1934 har huvudsakligen bestått i medverkan vid prästmötet i Växjö 26—28 juni. Manskören svarade för körsånger och växelsånger vid gudstjänsterna i Domkyrkan samt utförde en del hymner under pauserna i förhandlingarna. Planerade kyrkosångsdagar, som voro utsatta att hållas i Söraby ett par veckor efter prästmötet, måste inställas, då det visade sig omöjligt att ånyo få manskören samlad.

Med anledning härav och på grund av förut gjorda erfarenheter om svårigheten att få manskören fulltalig beslöt styrelsen att uppgöra förslag till nya stadgar. Den viktigaste ändringen i dessa stadgar, som antogos på årssammanträde i Jönköping den 17 okt., bestod däri, att jämte manskören hädanefter skall finnas en blandad K. S. V.-kör, vars manliga medlemmar skola tagas från den hittillsvarande manskören och vars kvinnliga medlemmar skola utväljas från kyrkokörer inom stiftet.

A. V. Thornell.

Kyrkosångsförbundet K. S. V. i Hörnösands stift

är en sammanslagning av Hörnösands stiftskrets av Kyrkosångens Vänner och Hörnösands stifts Kyrkosångsförbund. Sammanslagningen ägde rum 1932.

Förbundet höll årshögtid i Östersund den 8—10 juni 1934 i samband med kyrkosångshögtid. Medlemsantalet utgjorde 568 fördelade på 25 körer samt 63 enskilt anslutna, summa 631 medlemmar. Därtill kommo 8 körer som voro nyanslutna eller tidigare tillhörande förbundet men som icke inbetalat stadgad årsavgift. Då dessa fullgjort sina förpliktelser, kan förbundet räkna 33 körer med omkring 750 medlemmar.

Ordningen för kyrkosångshögtiden upptog en psalmafton i Frösö kyrka, matutin, solistkonsert och högmässa i Östersunds kyrka, föreläsningar i kyrkosångsfrågor av docenten Moberg, utfärd till Frösön med uppvaktning för kompositören W. Peterson-Berger samt högtidskonsert i Östersund. Omkring 400 sångare deltog i högtiden.

Styrelsen utgöres av kontraktsprosten O. Rydholm, Torp, ordf., stiftsadjunkten C. Edlund, Härnösand, v. ordf., komminister J. Svedberg, Sollefteå, sekr., kantor A. Karlsson, Skön, kassaförvaltare, musikdirektör K. Lidén, Härnösand, förste förbundsdirigent, musikdirektör J. Hult, Sundsvall, andre förbundsdirigent, samt musikdirektör E. Anberg, Örnköldsvik, kantor E. G. Risberg, Revsund, och kantor K. Norell, Själevad.

1935 års kyrkosångshögtid är bestämd att hållas Allhelgonabelgen i Sundsvall såsom Bach-jubileum.

Sollefteå den 18 mars 1935.

*John Svedberg,
Förbundssekr.*

Lunds stiftskrets av K. S. V.

Föreningen har under år 1934 i likhet med föregående år anordnat en koralvecka i Båstad under tiden 7—13 aug. Veckan samlade ett 60-tal intresserade deltagare. Programmet var uppgjort i nära anslutning till föregående års koralvecka. Föredrag, övningar, predikningar, bön och sång syftade mot ett enda mål: att föra deltagarna närmare in i gudstjänstens liv, till tillbedjan inför den Helige.

Liksom under föregående koralveckor inramades varje dag av tidegudstjänster, matutin och completorium. Häri deltog även en rätt stor skara församlingsbor. Följande föredrag höllos: prof. A. Nygren över: Troslov och trosbekännelse, kyrkoh. K. Peters över: Kyrkoliv och trosbekännelse, Kyrkoherde A. Blomquist över: Kyrkoliv och syndabekännelse. Dessutom höll pastor A. Adell vid K. S. Vs:årsmöte, som var förlagt till en av dagarna, ett uppmärksammat föredrag om: »Det gamla svenska söndagskyriet.» Vid den högmässa med nattvardsgång, som förlagts till tors-

dagen den 9, predikade H. H. biskop Rodhe.

Mycken tid var anslagen till övningar koralång och tidegärdssång, vilka övningar leddes dels av pastor A. Adell, dels av musikdir. Ragnar Blennow. Kantor A. Runbäck gav ett par orgelkonserter, livligt uppskattade av deltagarna.

Styrelsen har under året bestått av Prof. A. Nygren ordf., kyrkoh. J. Hartler v. ordf. och kassaförvaltare, samt stiftsadj. B. Astrand. Suppleanter ha varit kyrkoherdarna G. Rosendal och A. Melin, domkynkovicestador A. Adell samt kyrkoadj. E. Wickström, sekr. E. W.

Recensioner.

För unison kör.

Thorvald Aagaard: Fyretyve Melodier till Bibelhistoriske Sange. Vilh. Hansens forl., Köpenhamn. Kr. —.

Häftet innehåller fyrtio små sånger till »bibelhistoriska» texter, av vilka de allra flesta, nämligen 33, äro av Grundtvig, de övriga av Brorson, Ingemann o. a. Texternas innehåll sträcker sig i historisk följd från paradiset över patriark- och profettiden och Jesu födelse till den första pingstdagen. Tonsättaren har en påfallande melodisk begåvning, som förstår att lyckligt förena det folkliga och det stilfulla. Han har lyckats skapa en samling av verkliga små sångpärlor; man kan näpeliggen tänka sig en bättre biblisk historia i toner för barn än detta verk. Ett särskilt erkännande är värt, att sångerna trots sina ibland för åtminstone svenska öron kraftigt naiva texter, dock genomgående ge ett så värdigt intryck. Den melodiska och harmoniska utformningen är av en påfallande ädelhet; i det harmoniska röjes underfundighet en viss likhet med praetorianska koralättningar. Samlingen är väl värd att göra bekantskap med!

C. E. R.

För blandad kör.

Jacob Nyvall: Tio hymner till texter ur Den Heliga Skrift. Nord. Musikf. O,15—0,25 pr styck.

Hymntexter ur Bibeln är en borgen för att på texternas fullödighet ingen vank finnes. Det är glädjande att de kyrkliga komponisterna alltmer börja använda sig av Skriftens rikedom av för tonsättningar lämpade bibelord. I föreliggande serie äro alla texterna ur Bibeln företrädesvis ur Psalmerens bok. Vidare äro hymnerna fördelade på olika söndagar efter detempore-princip, vilken även detta är högst tacknämligt och både ökar och underlättar användandet.

Det gemensamma intrycket av hymnerna är gott. Den första: »Så länge jag teg» (Botdagen) är utan tvivel samlingens bästa nummer. Den kan kallas nära nog klassisk i sin strukturella fasthet med de två imitatoriskt hållna rampartierna omkring en mellandel, som verkningsfullt och i nära anslutning till texten bygges upp mot en klimax — »— då uppenbarade jag min synd» — vilken i senare delen får sin motsvarighet i stället — »— då förlät du mig min synds missgärning —». Tonsättarens tolk-

ning av psalmorden är sådan, att den berättigar till omdömet: en skön, djupt gripande botdagssång! — N:o 3: »Allenast hos Gud har min själ sin ro» (4 sönd e. Trett.) såväl som n:o 5: »Bliv kvar hos oss» (Ann. Påsk) utmärka sig genom en tilltalande enkelhet och skönhet, till n:o 4: »Helig, helig, helig» (Tref.-sönd.) har Nyvall använt Upp. kap. 4, vers 8 till en trefaldighetshymn, i vilken ett unisont tersanctus omramar mellanpartiet, där även växling mellan mans- och damkör förekommer. N:o 7: »Kommen till mig» lider i början av en viss osjälvständighet. — Bradshaws bekanta tonsättning kommer i tankarna — och även fugatot i mitten har samma fel: det är Morén som går igen i tema och genomföring. I femte takten före slutet kommer Giss-dursackordet nästan som en överraskning. Den står ej fullt i överensstämmelse med textordet »ro» strax förut. — N:o 9: »Vem har jag i himlen förutom dig?» (1 sönd. e. Påsk) är det störst anlagda av numren. Den är tredelad i formen: första delen är komponerad över sv. ps. 45: 8, vilken som c. f. ligger i tenorstämman. De övriga stämmorna kontrapunktera — i överstämman icke utan en stelhet ställvis — med Davidspsalmsens ord. Den fugerade mitteldelen bygger på ett tema med en expressiv melodik och i sista korta delen, som är en repris av första delens begynnelse, har c. f. placerats i basstämman. — En vacker avslutning har samlingen fått i n:o 10: »Se, jag står för dörren» (3 sönd. e. Tref.) Texten har erhållit ett välfångat musikaliskt uttryck: så t. ex. i första motivets tonupprepningar och i slutkadensens frågande karaktär.

C. E. R.

Obekant mästare: Julsång. Pris Kr. 0:15.

Mikael Praetorius: In natali Domini. Kr. 0:15.

Albert Runbäck: Ara. Kr. 0:25.

Kommen och tillbedjen. (Inledningskör

på julafton. Preludium till Sv. ps. 54 eller 63.) Kr. 0:25.

Samtliga å Nord. Musikf., Stockholm.

Set Svanholm har givit svensk text till en julsång från omkr. 1600. Den enkla körsatsen med sin barnsligt rörande text är synnerligen lämplig att uppföra i samband med något julspel och bör då utföras i växelsång av två körer.

De gamla mästarsnas homofona körverk ha ju i allmänhet ett mycket enkelt harmoniskt underlag. Men trots de små medel, varmed de utformats, äro de genom sin originella rytmik alltid lika intressanta att stifta bekantskap med. I Mikael Praetorius' sättning till den gamla julsången: In natali Domini är det just genom kontrastverkan i rytmen, som musiken förmår återgiva det dramatiska i texten.

Ara och Kommen och tillbedjen äro två kompositioner från vitt skilda perioder i den kände Båstadskantorns liv. Den förstnämnda är ett klangfagert ungdomsverk. Men redan här varslas kompositörens förkärlek för polyfon stil. Det andra verket tillhör Runbäckes senare produktion och är en koralbearbetning för blandad kör och orgel. Julhögtiden har här fått ett värdigt preludium för sina gudstjänster. Det kan med fördel sjungas av mindre körer.

I. J.

Josef Jonsson: Jubilate, rysk vespersång (bearbetning). Nord. Musikförl. Kr. 0:25.

Den välkända hymnen har av Josef Jonsson arrangerats för blandad kör så att cantus firmus antingen sjunges av sopran-alt, endast tenor eller endast alt, under det att övriga stämmor sjunga con bocca chiusa. Endast jubilate och coda sjungas av hela kören. Melodin avtecknar sig mjukt mot den diskreta bakgrunden.

I. J.

Zwölf geistliche Lieder Paul Gerhardts für gemischten Chor, zwei Violinen und Orgel ad libitum gesetzt von Johann Georg Eberling. Bärenreiter — Ausgabe 775.

Johann G. Eberling (f. 1637), som 1662 efterträdde Johann Crüger som musikdirektor vid Nicolaikirche i Berlin, utgav 1666/67 en samling »Geistliche Andachten» av Paul Gerhardt i sexstämmig sättning. Ur denna 120 n:r omfattande samling har Konrad Ameln gjort ovanstående urval, som helt vill tjäna praktiska ändamål. Sångerna, av vilka flera ännu begagnas i Tyskland som församlingssånger, äro satta för fyra sångstämmor och två stråkar och härtill kan ad lib. komma orgel, för vilken emellertid ingen särskild stämma är utskrivnen. Spelaren får således härvid en nyttig övning i att omvandla den besiffrade basen till ackordiskt underlag för de övriga stämmorna, en övning, som även utgivaren har åsyftat. Körsatserna äro ingalunda svåra, stråkstämmorna ej heller och inga hinder av oöverstiglig art finnas sålunda för ett rikligt användande även i små förhållanden av denna samling körsatser från klassiskt tidevarv.

C. E. R.

För manskör.

Bengt Carlsson: Sälj i sol. Nord. Musikf. Kr. 0:20.

Bengt Carlsson: Serenad. Nord. Musikf. Kr. 0:30.

Med ovanstående två kompositioner för manskör har Bengt Carlsson, en nutidsfinne av beaktansvärd musikalisk och konstnärlig kvalitet, skapat ett värdefullt tillskott till den finska musikens naturbetonade manskörslyrik. Den förra, »Sälj i sol», är en kongenial förtoning av en Jarl Hemmerhymn till sälgen, »vårens väna fackla», en dikt som redan i sig bär ett rikt mått av musikalisk rytm och melodi. Första tenorstämman är omväxlande med första basstämman melodiförande, andra basen har mestadels längre liggande brumtoner och

de övriga stämmorna få ett av diktens första tre, på varandra följande fyrstaviga ord bestämt, mera ackompanjerande motiv i jämna åttondelar. — I »Serenad», till text av Uno Sandkulla, får musiken sin stämning av diktens begynnelseord: »Juninattens drömljus — — —». I sången lägger man märke till bl. a. basens pizzicatoimitationer, några barytonsoloinlägg och den vackra konstnärliga (icke dynamiska!) stegringen till sluttaktens sjustämmighet.

C. E. R.

Hymnologi.

S. Widning: Dansk Messe, Tide- og Psalmesang 1528—1573. Vol. II. Psalmsången. Levin & Munksgaards Forlag, Köpenhamn 1933.

I denna tidskrift (ärg. 1934, s. 13 f.) har tidigare anmälts första delen av detta arbete, som behandlade mässan och tidegärden — den *gamla sången*. Nu föreligger sedan någon tid verkets senare och avslutande del, i vilken författaren lämnar en ingående redogörelse för den evangeliska kyrkovisan — den *nya sången*. I ett viktigt avseende har författaren lyckats avgjort bättre med denna senare del, nämligen i fråga om överskådligheten. I detta hänseende är den nya delen fullt tillfredsställande. Materialet i denna del har förvisso ock varit avsevärt lätthanterligare än i den förra. Boken lämnar efter en kort inledning om »den nye Sang» en grundlig redogörelse för innehållet i Danmarks psalmböcker från och med Claus Mortensøns Psalmebog (1529) över Malmöpsalmboken (1533) och Taussens Psalmbok (första, nu förlorade uppl. 1544) till och med Thomissøns Psalmbok (1569). För varje psalmbok uppdelas materialet synnerligen överskådligt efter källorna. Bokens senare del avhandlar efter några allmänna anmärkningar om melodierna i den äldsta lutherska kyrkosången de särskilda melodiernas historia. En förteckning över den anförda litteraturen samt en alfabetisk översikt över en del litur-

giska och musikaliska facktermer, för vilken lekmannen säkerligen är mycket tacksam, samt ett namn-, sak- och textregister avslutar arbetet.

Att ingå på detaljer är givetvis här omöjligt. Som helhetsomdöme må sägas att författaren med denna del givit en lätt-

hanterlig och ytterst värdefull framställning av ett utomordentligt intressant kapitel i den danska reformationshistorien. Att boken har mycket av intresse även för oss svenskar bör utan vidare vara tydligt.

Knut Peters.

Meddelanden.

Val. Till innehavare av förenade tjänster ha utsetts i Bankeryd, Jönk., N. Johansson, därst.; i Gårdsby, Krb., Sture Johansson, Angelstad; i Muskö, Sthm, J. Eliasson, Romfartuna; och i Ullene, Skb., H. Brunnegård, därst., samt i Kumla, Örebro, Rolf Forssman, Bettna.

Ett apropå till Bach-jubiléet. I dessa dagar, då 250-årsminnet av J. S. Bachs och G. F. Händels födelse firas i den musikaliska världen, nyligen exempelvis genom framförandet i huvudstaden av Johannespassionen, torde det kunna vara av visst intresse att erinra om hur 225-årsminnet av de båda stora tonsättarna firades för 25 år sedan och i landsorten närmast Örebro. Bachs Johannespassion upplevde då och just i dessa dagar i Örebro orkesterförening under musikdirektör Adolf Andréns ledning ej mindre än 7 repriser efter varandra, nämligen i Kumla, Nora, Linde, Arboga och Köping resp. 19, 20 och 28 mars samt i Örebro 9 och 10 april. Handel firades likaledes i slutet av året genom ett lika många gånger upprepat framförande av hans mest framträdande verk, Messias, i Örebro, Kumla, Motala, Skenninge, Arboga och Linde. Solister voro i båda fallen Sveriges dåvarande främste för att icke säga ende »evangelist», Nils Fahlman, fröknarna Tideström och Lundegård samt herrar Helleday och Sandin. Icke minst anmärkningsvärt i detta i och för sig tillräckligt remarkabla musikaliska evenemang — i landsorten och för 25 år sedan! — är uthålligheten hos samtliga medverkande — kör, orkester, solister och dirigent — att efter de helt visst krävande resorna till de olika platserna utom Örebro kunna prestera dubbla framföranden per dag.

R. F.

K. S. V:s andra kyrkomusikdag i Lund 28/3 1935. Ordf., prof. A. Nygren, hälsade de närvarande välkomna och skisserade i en kort resummé det arbetsprogram som var uppgjort för hösten.

Fil. lic. Sten Broman besteg därefter talarstolen och höll ett föredrag över ämnet: »J. S. Bach, den lutherska kyrkans störste tonkonstnär. »Talaren skildrade i korta drag Bachs liv under Weimar-, Köthen- och Leipzig-perioderna samt redogjorde för hans utveckling som kompositör. Bachs stil är influerad av barockstilens allmänna karaktärsdrag, och utmärkes alltså av en stark kontrastverkan mellan starkt forte och svagt piano. Detta bör alltså komma fram vid återgivande av Bachs verk. Talaren betonade vidare Bachs praktiska inställning vid orgelkonstens utövande, hur han som kontrollant vid orgelbyggen ivrade för starka orglar med rika registreringsmöjligheter. För att förstå Bach som kompositör, måste man, framhöll talaren, alltid minnas två grunddrag, som utmärkte honom: hans personliga religiositet, som var strängt lutherskt färgad, och hans mysticism som gjorde att han med förkärlek valde ämnen, som handlade om döden och evigheten. Talaren redogjorde dessutom för de viktigaste av Bachs kompositioner.

Sedan ordföranden avtackat Lic. Broman, redogjorde domkyrkokapellmäst. J. Hedar för de båda Bach-kantater (nr 4 och 106), som senare på kvällen skulle komma att utföras i Domkyrkan. De utmärkas för en kärv, osentimental stil och äro goda prov på den manliga, protestantiska trosvisshet, som utmärkte Bachs kompositioner. Fru M. Palm, fröken M. Lundell och hr T. Hagnell illustrerade med sång den utmärkta framställningen.

Till sist avtackade ordf. domkyrkokapellmästare Hedar.

Herman Nordfors & Co. PIPORGELFABRIK LIDKÖPING

Tel. Kontoret 145. Tel. Bostaden 592.

Tillverkar piporglar efter nyaste konstruktioner. Moderniseringar, insättning av elektrisk bältdrift och stämningar utföras omsorgsfullt. Finaste intyg från framstående musici. Dispositions- och kostnadsförslag på begäran omgående gratis.

KYRKO-ORGLAR

Olof Hammarberg

Nya Varvet - Göteborg

Renoveringar, stämningar. Förstklassigt utförande. Moderata priser.

Hymner

för kyrkokörerna till:

Reformationsdagen

5 Maj 10 st.

Bönsöndagen

26 Maj 2 st.

Kristi Himmelfärdsdag

30 Maj 10 st.

Pingst

9 Juni 12 st.

Hel. Trefaldighetsdag

16 Juni 6 st.

Förteckning gratis och portofritt.

SVENSKA KYRKANS
DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

LEDIGFÖRKLARADE KYRKOMUSIKERTJÄNSTER

B. Förenade med folkskolläraretjänster.

I Appuna (adr. Bjälbo, Östergötlands län) sökes senast 1 maj. Skolform B 2. Lön 400 + 100 kr.

I Södra Ving (adr. Hökerum, Alvsborgs län) sökes före 4 maj. Lön 500 kr.

I Solberga (adr. Jäger, Bohus län) sökes före 7 maj. Lön 600 + 100 + 3 ålders-tillägg à 50 kr.

I Törnfall (adr. Almvik, Kalmar län) sökes före 7 maj.

Kyrkorglar

Tillverkar orglar med absolut hållbart och tillförlitligt system. Insättning av elektrisk bältdrift med tyst gång och ringa strömförbrukning. Omstämningar och ombyggnad av äldre verk utföres. Billiga priser.

Över 30-årig praktik i in- och utlandet.

Införda anbud från

John Grönvall,

Orgelbyggare.

Tel. 94. Lilla Edet. Tel. 94

J. W. Grönlunds Orgelfabrik Kåge, Tel. 27.

Tillverkning av Piporglar i modernaste utförande för kyrkor och kapell.

Orgelharmonium för hem och skolor. Renovering och stämning av äldre orgelverk

Insättning av elektriska orgelfläktar.

Finast intyg av framstående musikäktörer och kyrkomyndigheter.

Förslag kostnadsfritt på begäran.

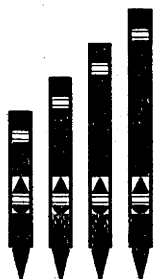
ÅKERMAN & LUNDS NYA ORGELFABRIKS AKTIEBOLAG

KUNGL. HOVLEVERANTÖR.

Tel. 26

SUNDBYBERG

Tel. 26

Tillverkning av Piporglar
för kyrkor, kapell och konsertsalar.

Om- och tillbyggnader,
reparationer, omställningar och ren-
göringar av gamla orgelverk, samt
inmontering av elektriska blåsverk
utföras.

*Uteslutande svenskt material och
arbete.*

Svenska Kyrkans Historia

Utgiven under redaktion av *Hj. Holmquist* och *H. Pleijel*.

★

Hittills ha utkommit:

Band III. Reformationstidevarvet.

1521—1611. Av prof. *Hjalmar Holmquist*.
804 sidor. 154 illustr. Häft. 17: —, klotb. 19: 50,
halvfr. band 23: —.

**Band V. Karolinsk kyrkofromhet, pietism och
herrnhutism.**

1680—1772. Av doc. *Hilding Pleijel*.
637 sidor. 126 illustr. Häft. 14: —, klotb. 16: 50,
halvfr. band 19: 50.

Svenska Kyrkans Diakonistyrelses Bokförlag